

Precarium solvitur ad beneplacitum concedentis, secus precaria, nisi sit irrationabilis. h. d.

§. 6. Distat autem precarium a precaria: quia precarium tamdiu conceditur, quoad is, qui concessit, patitur: Precaria vero non sunt pro voluntate concedentium revocanda, nisi sint irrationabiles: quo casu poterit successora predecessore concessam precariam rescindere, & revocare.

Ruinæ, prædia inculta, & sylva extirpata possunt sub annuo censu concedi in emphyteusum, & si per biennium, in solutione census cessatum fuerit, potest emphyteuta expelli. h. d.

§. 7. Ruinæ quoque, quas Ecclesia reficere non valet, & inculta prædia, ut extirpata sylva in emphyteusum sub annuo censu his concedi poterunt, a quibus vel suo, vel parentum suorum labore constiterit extirpata, nisi forte possint aliis ad majorem Ecclesie utilitatem cum eodem onere conferri. Qui tamen si per biennium in solutione canonis cessaverint, nisi celeri satisfactione postmodum sibi consulere studuerint, jure expelli poterunt: nec quicquam eis proderit, quod ut canonem solverent, sibi nunciatum non fuit, cum hoc casu præfixus dies pro domino interpellat.

Terrulas incommodas, & minus utiles, item serfos fugitivos potest prælatus alienare. h. d.

§. 8. Terrulas quoque, aut vineolas exiguas, & Ecclesie minus utiles, aut longe positas, vel domos, quæ Ecclesie plus incommodi, quam utilitatis afferunt, si necessitas fuerit, distrahendi potestatem Episcopus habebit. Simili ratione fugitivos serfos, & qui de fuga revocati retineri non possunt, si voluerint, aut illi ex alio meruerint, Episcopus distrahendi potestas erit.

Feudum a vasallo alienatum, & difficultis recuperationis, potest Episcopus alteri sub conditione recuperandi concedere. h. d.

§. 9. Sed & in feudum certis casibus, & jurejurando de non alienando minime obstante res Ecclesiasticas concedere poterit, veluti si feudum per vasallum alienatum fuerit, & per Episcopum id facile recuperari non valeat: poterit enim per Episcopum illud alicui concedi, qui & ipsum recuperet, & in feudum ab Ecclesia recognoscat.

Feudum devolutum potest per Episcopum alteri concedi. h. d.

§. 10. Quinimo si etiam talis necessitas non imminet, nihilominus alienantis filium, vel consanguineum, vel ejusdem feudi consortem poterit Episcopus investire. Idem erit, si per obitum vasalli feudum ad Ecclesiam remeaverit: nam & eo casu investire Prælatus alium libere poterit, si Ecclesie viderit expedire.

Qui aliquid contulerunt, vel acquisiverunt Ecclesiis, possunt pro modo collati, vel acquisiti manumittere, dum tamen manumissus cum posteritate, & peculio remaneat in patrocinio Ecclesie. h. d.

§. 11. Illud etiam Toletano Concilio g. diffinitum reperitur, quod si Sacerdotes aliquid Ecclesie suæ relinquunt, vel nihil habentes aliqua prædia, vel familias Ecclesie suis acquirunt, liceat eisdem aliquos juxta collatæ modum rei de familia ejusdem Ecclesie manumittere, ita ut manumissi cum peculio, & posteritate sua sub Ecclesie remaneant patrocinio. Quod si qui nihil de proprio Ecclesie contulerunt, libertati serfos Ecclesie donare ausi fuerint, ex eodem Concilio Episcopus successor ad Ecclesie jus vocare poterit. Impium est enim, ut qui lucrum de rebus suis Ecclesie non contulit, damnum inferre valeat.

Princeps potest rem suam æqualem, vel majorem cum Ecclesiastica permutare: & servi Ecclesiastici, si frugi sint, præterquam ad libertatem, commutari non possunt. h. d.

§. 12. Sed & Princeps, si causa probabilis id poposcerit, cum re Ecclesiastica, & immobili rem suam majorem, vel æqua-

a C. fin. extr. de prec. b c. ad aures. extr. eod. c. c. fin. extr. loca. d. c. terrulas. 12. g. 2. e. c. 2. ext. de feud. f. c. fin. extr. de feud. g. c. consensus. ext. eod. h. c. Episcopi. ext. eod. tit.

lem permutare poterit pragmatica super hoc præcedente forma. Ecclesiastica tamen mancipia, quæ frugi fuerint, præterquam ad libertatem commutari non poterunt.

Episcopus potest permutare terras duarum Ecclesiarum suæ diocesis, illarum accedente consensu: & de temporalibus ad spiritualia non potest fieri permutatio. h. d.

§. 13. Episcopus quoque duarum suæ diocesis Ecclesiarum terras, invicem ambarum partium accedente consensu permutare poterit, & si alterius partis prædium valore præponderet, ad æqualitatem inducendam ab altera parte pecuniam refuadi jubebit. De temporalibus autem ad spiritualia permutatio jure consistere non potest.

Res Ecclesiastica potest propter præscriptionem legitimam ab Ecclesia abduci, & detrahi. h. d.

§. 14. Præterea etsi quis per tempora sacris canonibus definita rem Ecclesiasticam jure titulo, & bona fide ita possederit, ut nullo tempore rei conscientiam habeat alienæ, completa præscriptione res possessa a juribus Ecclesie dubio procul intelligitur esse avocata.

Decima & oblationes præscribi non possunt. h. d.

§. 15. Proventus tamen primitiarum, & decimationum præscriptione tolli non poterunt, etiam si a Romano Pontifice Laicus quilibet super his rescriptum impetraverit.

TITULUS XXVIII. DE PECULIO CLERICORUM, RELICTIS, ET SUCCESSIONIBUS EORUM.

Ecclesiastica reputantur etiam res illæ, quas Sacerdos acquisierit, cum tempore suæ promotionis nihil haberet: qui sub penis hic contentis curabit, ut de rebus a se emptis ad nomen Ecclesie scripturam conficiat. h. d.

Enon licet: Ecclesiasticas ab Ecclesia iuribus abdicare modo quas Ecclesie rationibus Sacerdos comperit acceptas, sed etiam eas, quas is emerit, cum tempore suæ promotionis nihil haberet. Cum igitur & hæc tanquam de bonis Ecclesie quaesita ejusdem esse intelligantur, ne quando Jus Ecclesiasticum immineatur, curabit Sacerdos, ut de his, quæ superemerit, & ad ipsius Ecclesie nomen d. scripturam conficiat, & Ecclesie relinquat, alioqui ab ejus ordinatione descendat. Qui vero prætextu proprii, vel alieni nominis fraudem facere voluerit, sacrilegii crimen incurret.

Relictum Sacerdoti pro anima, conferatur relictum Ecclesie: secus est, si quid ei sit relictum sub onere fidei commissi. h. d.

§. 2. Sed & si non emerit, sed pro anima quispiam intuitu Ecclesie Sacerdoti reliquerit, adhuc idem statuendum erit. Congruit enim, ut quemadmodum Sacerdos habet, quod Ecclesie dimissum est, ita & Ecclesia id habet, quod relinquetur Sacerdoti. Si quid tamen per fideicommissum aut Sacerdoti, aut Ecclesie relictum fuerit, alteri postmodum profuturum, id inter Ecclesiasticas facultates computandum non erit.

Bona quaesita Sacerdotibus intuitu Ecclesie, debent remanere apud Ecclesiam, nec de his potest quis testari: & quid contineatur nomine Ecclesie. h. d.

§. 3. Generaliter si igitur bona quælibet ob Ecclesiam acquisita Sacerdotibus, sive mobilia, sive immobilia, post illorum obitum debent apud eandem remanere, nec super his ullum de jure testamentum fieri poterit. Nomen autem Ecclesie, ubi Clericorum est collegium, non Episcopus, vel morientis Clerici successor, sed congregatio, communis intelligitur, quæ rerum illarum curam, & Canonicam

a C. 1. extr. eod. tit. b c. ad quaestiones extr. de ver. permut. c. c. fin. de ver. permut. d. c. 2. ext. eod. e. cap. penult. ext. eod. f. c. relictum. vel secundo. ext. de test.

nonicam debet habere distributionem. Ubi autem in locum defuncti unus tantum substituendus erit, is ea bona, velut & alia, dispensabit.

Clerici possunt maxime accedente justa causa de bonis Ecclesiasticis facere elemosynam. h. d.

§. 4. Licet autem Clerici nec de mobilibus ipsis testamentum conficere possint, consuetudinis tamen est non improbatæ, ut de his pauperibus & religiosis locis, & his qui viventi servierint, sive sint consanguinei, sive extranei, aliqua juxta servitii meritum conferantur, non testamenti ratione, sed elemosynæ duntaxat intuitu.

Potest quis tantum legare de bonis Ecclesiasticis, quantum contulerit Ecclesie. h. d.

§. 5. Item si tantundem de proprii Juris facultate contulerit Ecclesie, quantum de Ecclesiasticis bonis legaverit, legatum sustinebit.

Clerici possunt testari de his, quæ acquisiverint non intuitu Ecclesie. h. d.

§. 6. De his vero b, quæ aut paternæ successionis, vel cognationis intuitu, seu consanguineorum, vel amicorum

a C. ad hæc. extr. de test. b c. quia nos. extr. de test.

munere, respectu non habito ad Ecclesiam, ad Clericos pervenerint, libere testari poterunt.

Clerico ingenuo deficientibus successoribus ab intestato succedit in totum Ecclesia. h. d.

§. 7. Quod si decesserint intestati, nec aliqui fuerint inventi, qui jure cognationis ipsis succedere valeant, si ingenuis gaudeant natalibus, in integrum tunc Ecclesia succedet, nec cuiquam ex rebus eorum aliquid præsumere licebit.

Bona servi promoti ad sacros ordines ab intestato decessentis dividuntur in quatuor partes, ut hic. h. d.

§. 8. Si vero servus a sacros ordines promotus, libertatem nactus fuerit, idemque postea decesserit intestatus, nihil olim dominus de bonis ejus vendicare poterit, sed ejus peculium in quatuor partes dividetur, quarum una Episcopo, altera Ecclesie, tertia pauperibus assignabitur, quarta parentibus: & si non sint capaces parentes, Episcopus eam recipiet, & in usum Ecclesie diligenter distribuet.

a Can. 2. extr. de success. ab intest.

FINIS LIBRI SECUNDI.

INSTITUTIONUM JURIS CANONICI LIBER TERTIUS.

TITULUS PRIMUS. DE JUDICIIS, ET ILLORUM DIVISIONE.

Quid sit Judicium, & quid causa. h. d.

RESTAT, ut videamus de Judiciis. Potest autem judicium ita describi, JUDICIUM est discussio causæ, quæ rite fit in foro coram Judice: CAUSA vero est origo negotii, & materia judicii.

Quæ sint Judicia Secularia, & quæ Ecclesiastica. h. d.

§. 2. Summa divisio judiciorum hæc est: quod aut sunt secularia, aut Ecclesiastica. Judicia secularia sunt, quæ coram Judice laico inter personas seculares exercentur: Ecclesiastica vero sunt, quæ coram Judice Ecclesiastico inter personas Ecclesiasticas agitantur. Duo enim sunt, quibus principaliter orbis regitur, & Auctoritas sacra Pontificum, & Imperialis ac regia potestas. Unde sicut privilegium legum non nisi civilis esse debet executor: ita etiam Ecclesiasticarum Ecclesiasticus Judex est administrator.

Laicus a Laico coram seculari Judice conveniri debet, nisi causa sit spiritualis vel similis: & litera impetrata ad Judicem Ecclesiasticum non tenent.

a C. sollicite extr. de majorit. & obed.

§. 3. Laicus a ergo a Laico coram Judice seculari, non autem Ecclesiastico conveniendus erit: quod usque adeo obtinet, ut etiam si alteruter litigantium ab Apostolica sede literas ad Ecclesiasticum Judicem impetraverit, irritæ sint & inanes. Si tamen causa sit hujusmodi, quæ ad Ecclesiasticum forum pertineat, qualis est matrimonii, usurarum, perjuriæ, & similes, licet inter Laicos disceptatio sit, Judex Ecclesiasticus ad eundem erit. Idem juris est, si vel a seculari Judice justitia impetrari non potest, vel consuetudo loci, vel miserabilitas personarum Ecclesiasticum Judicem compellendum suadeat.

Clerici habent privilegium, ne coram Judice laico conveniri valeant, cui non potest ullo pacto renunciari. In Judicem tamen Ecclesiasticum non suum possunt consentire, accedente consensu diocesani. h. d.

§. 4. Pari ratione tam Milevitaniensi, quam Carthaginiensi Concilio constitutum est, ne Clerici Clericos relicto suo Pontifice, ad publica judicia, sub pena depositionis & amissionis propriorum jurium pertrahant: cui beneficio, cum non sit personale, sed collegio Ecclesiastico

a Can. licet. & c. seq. extr. de foro compet. b c. si diligenter. extr. de foro compet.

